Preambule: Tvůj Bůh je Hospodin, který tě vysvobodil.

Původ materiálu
Tomáš Trusina
Pořadí v lekci
1

Úvodní slovo a kapitola „Jak s přípravkou pracovat“ k Desateru jsou k dispozici v pdf.

Téma

Hospodina poznáváme jako Boha, který dává vyjít z otroctví a sevření nelidskostí. Proto jeho slova bereme vážně.

Cíle

- Dítě si uvědomí: Hospodin je Bůh, kterému záleží na nás, jeho lidu.
- Děti uslyší: Hospodin vysvobozuje, i když tomu my sami nevěříme.
- Děti se přesvědčí: Je dobře patřit do společenství, které bere vážně jeho příběhy a jeho sliby.

Pro učitele

Poznámky k textu

K přikázání

A vyhlásil B?h všechna slova tato, ?kouce: „Já – Hospodin – B?h tv?j – který jsem ti dal vyjít ze zem? Sev?ení – z domu otrok?.“

- **Úvodní věta –** dává „Deseti slovům“ jasný kontext, a tím vymezuje jejich východisko, adresáty a zacílení.
- **Vyhlášení Deseti slov –** úvodní věta zní slavnostně, jako když se vyhlašuje nová ústava a pod. Odráží, že Izrael je lidem smlouvy a takto se mu svou věrností zavázal Hospodin, když ho vysvobodil z otroctví. Tato jedinečná událost se stane trvalým východiskem i horizontem společného příběhu Boha a jeho lidu.

- **Kontext** – těžko Deseti slovům porozumět jinak než v souvislosti příběhu o vyvedení/vysvobození z Egypta. To je ústřední událost spásy. Promítá se především do Tóry (Genesis představuje „předehru“ Vyjití jako příběh Boha Abrahamova, Izákova a Jákobova; Exodus – Numeri čin vysvobození a příběh Cesty; v Deuteronomiu Mojžíš rekapituluje „Pamatuj na cestu, až budeš v Zemi zaslíbené). Ale zrovna tak se událost Vyjití promítá do Proroků a Spisů – zásadní odkazy najdeme v příbězích soudců (např. Gedeon) a králů (1 Sa 8), u velkých i malých proroků (např. Iz, Oz). V Žalmech představuje oslava „vysvoboditelských skutků“ základní důvod, proč volat „Haleluja“.
- **Já – Hospodin – Bůh tvůj – který jsem ti dal vyjít.** Hospodin se dává poznat (zjevuje se) jakožto *B?h tv?j – který vyvedl*. Patří nejprve k Izraeli, který si vyvedením stvořil jako „svůj lid“. Nejprve je Bohem vyvedení a vyvedených. Chceme-li poznat, s kým máme tu čest, když posloucháme Deset slov (a když je v bibli řeč o „Bohu“), začněme právě odtud – od příběhu vyvedení a příběhů vyvedených.
- **Vyvedení ze země Sevření – z domu otroků.** Egypt (hebr. *Micrajim*) znamená v řeči bible „Sevření“. S tím souzní otroctví. Egypt není pro biblického vypravěče vyspělá civilizace, ale společnost, říše (tj. „dům“), kde se nedá žít. Místo, kde vládne nelidskost. Protikladem je zaslíbená země jako země „dobrá“ (podle Hospodinových měřítek) a „prostorná“. Svoboda tu znamená dostatek životního prostoru pro celek vysvobozeného Hospodinova lidu a pro završení příběhu („Hospodinova projektu“) vyvedení svého lidu. Sem, tímto směrem míří jednotlivá slova z Deseti slov.
- **Tato slova** – v textu nikde není pojem „přikázání“ (hebr. *micva*), ale jde o Boží „slova“, vyhlášení, deklaraci. Následující slova také nejsou až na výjimku v rozkazovacím způsobu, ale v budoucím čase. Dal jsem ti vyjít – a tudy povede tvoje cesta dál.

K příběhu

- **Jako katechetický příběh** volíme ten, kde je vyvedení „vidět“ a lze ho prožít z lidské perspektivy. Těžiště vybraných textů je Ex 14 – přechod Rudého moře. Izrael se ocitá polapen v sevření mezi mořem a faraonovým vojskem.
- Otevřeně líčí bezvýchodnost „sevření pouští“ (14,3), lidskou neschopnost věřit Hospodinu jako vysvoboditeli (14,10–12), moc a sebejistotu Egypta zosobněnou faraonskou eskadrou smrti (14,5–7) i Hospodinovu solidaritu a angažovanost na straně lapeného lidu.
- Situace vyvolává zásadní **pochybnost o Hospodinu a jeho schopnosti dotáhnout do konce čin vysvobození**. Izrael nejenže své záchraně „nepomáhá“, ale nemá ani víru, že by to Hospodin zvládl. Copak jsme neměli pravdu, když jsme ti v Egyptě říkali, ať toho

necháš! (14,12) – tak zní jejich „krédo“.

- Hospodin opakovaně vyhlašuje, že **on sám** na sebe bere plnou zodpovědnost za čin vysvobození. Vede do zaslíbené země „cestou úzkou“ (13,17–18). Blízkost jeho svaté „moci předivné“ odděluje a chrání jinak bezbranné společenství (13,20–21; 14,19–20). Nejenže s definitivní platností zlikviduje smrtící a zotročující moc faraonova „domu“, ale přímo se na něm „oslaví“ (vv. 4.17n). Toto bude čin, kvůli němuž ho jeho lid vezme vážně. Takto prokazuje, že právě a jedině on je „tvůj Bůh“.
- **Aspekty vysvobození** – směr cesty určuje Hospodinovo slovo (13,18; 14,15). Vybavil Mojžíše holí – „klestičkou“, která klestí cestu ke svobodě (v. 16). Rozděluje vody moře, které se rozestoupilo jak rozetnutá obluda (v. 16). Jeho vítr, „duch nad vodami“ jim od východu (směrem od zaslíbené země) jde naproti a v moři u všepohlcující „Obří tlamy“ (*Fiarot*) tvoří „prostor“ pro další cestu.
- Ne náhodou se v textu ozývají **motivy z Geneze** (duch nad vodami; rozdělení vod moře). Když Hospodin vyvedl svůj lid, dal se poznat jako ten, který tvoří nové tam, kde nebylo co čekat (srvn Iz 43,16–21). Takto stvořil svobodu i víru svého lidu. Bůh, který vyvedl, je i tím pravým Stvořitelem, resp. uprostřed stvoření smíš očekávat jeho vyvedení.
- **Na druhém břehu** se z lidu nevíry stává „lid víry“. (Ex 14,30–31) Díky porážce „faraonovy eskadry smrti“ a dokonanému činu vysvobození vzali doopravdy vážně Hospodina a slova jeho služebníka Mojžíše.
- **Píseň Mojžíšova (Ex 15)** – jejím těžištěm je krédo z v. 11: „Kdo je mezi bohy jako ty, Hospodine?“, jinými slovy, kdo jiný prokázal takový čin jako vysvobození otroků z moci Egypta? Tato jedinečnost (spíše než jedinost) spjatá s konkrétností činu vysvobození se ozývá v úvodu Deseti slov.
- **Smlouva na Sinaji (Ex 19,4–6)** se výslovně zakládá na vysvobození z Egypta a na tom, že Izrael byl němým svědkem tohoto vysvoboditelského činu. Smlouva stvrzuje, že šlo o zakládající čin spásy s trvale závaznými důsledky pro Hospodina (tj. „tvého Boha“) i jeho zvláštní, oddělený lid. Odtud se může přejít k „deseti slovům“.

V čem je přikázání osvobodivé?

- Deset slov pro nás může být vysvobozením, když víme, že k nám v nich mluví ten, kterému na nás záleží a otevírá nám cestu záchrany.
- Úvodní věta (preambule) představuje „předznamenání“ všech jednotlivých přikázání. Kdo ji chce přeskočit, mine se i se smyslem a zacílením jednotlivých přikázání.

- Když poznáváme Hospodina jako vysvoboditele, můžeme i přikázání přijímat jako pozvání, výzvu a dar. Jako slova, která nasměrovávají ke skutečně lidskému životu. K odpovědnému užívání darované svobody.

Úskalí

- Biblické vyprávění vyvedení nepočítá s nezaujatým pozorovatelem, který z pohodlného odstupu sleduje, jak zápas o vysvobození probíhá a dopadne, popř. komentuje, co podle „našeho správného náboženství“ měl udělat Pán Bůh jinak. Je „vyprávěním víry a pro víru“, v němž Hospodin zjevuje, kým je a kým je pro svůj lid. Křesťanským čtenářům se ovšem často stává, že se od konkrétnosti tohoto příběhu a „přízemnosti“ této perspektivy odstřihnou a začnou tuto zvěst hodnotit zvenčí, či svrchu (jakoby z pozice „všemohoucího“). Přestávají pak rozumět nejen Tóře a prorokům (tj. bibli Ježíše a apoštolů), ale i svému Novému zákonu.
- **Přechod moře** nevysvětlujte dětem jako ozvěnu nějakého přírodního děje. Je to událost, v jejímž středu stojí tajemství nikým nečekaného Hospodinova činu. V tom je podobná vzkříšení Ježíše.
- Oddíl, jemuž se tradičně říká „desatero přikázání“, je v samotném Písmu označen **„slova Hospodinova“**. Deset slov se přitom neobjevuje v příběhu Písma poprvé. Desetkrát řekl Bůh „a stalo se“ v hymnu o stvoření (Gn 1). Deset slov „proti Egyptu“ zaznělo, než farao propustil lid (Ex 7–12). Deseti slovy otevírá Hospodin cestu dál tam, kde předtím nebyla vidět.
- Deset slov je předně určeno pro Izrael jako lid smlouvy. Nejsou míněna jako univerzální pravidla. Přijmout jako závazná a smysluplná je může ten, kdo ví, že souvisejí s příběhem o cestě z otroctví ke svobodě. Není to kontrolní test mravnosti společnosti ani bič na druhé, zvl. „nevěřící“. Na přesvědčivosti v tomto světě jim dodá, když je přesvědčivě žije lid Boží.

Odkazy

Další důležité souvislosti najdete v knížce Karel A. Deurloo, Exodus a exil, kap. …který tě vyvedl ze země egyptské, str. 15nn (Eman, Benešov 2007).

Pro děti

Pro předškolní – aktivita s rozhovorem

Záchrana ze sevření

Nachystejte kruh z židlí. Děti chodí uprostřed a zpívají: *Kudy kam a kudy dál? / Nestarej se, Pána chval / Vzpome? jen, že cestou ohe? plál.*

Po každé sloce se ubere jedna židle a kruh je čím dál těsnější. Můžeme se dětí ptát, co takhle svírá – strach, samota, nepřátelství, nemoc (ale taky závist atd.). Ale my se nemusíme bát, můžem si znovu zazpívat. Až se nedá pohnout, přijde někdo další z druhé strany, povalí 2–3 židle a my odcházíme a zazpíváme celou 1. sloku „Oheň plál".

Potom můžete vyprávět příběh pro první stupeň a užít body 1, 3, 4, 5, 6 (1. půle).

Nebo využijte Tinie de Vries Tím vše začíná str. 63, Vyvedení z Egypta.

Pro první stupeň – vyprávění (s motivací)

- Odkud se dovídáme, jak správně počítat? Jak správně jezdit po silnici, jak přežít v divočině, jak správně psát… (doplníte podle vlastního uvážení)
- Můžeme se dozvědět někde spolehlivě, jak správně věřit Pánu Bohu? Nebo je to jedno – a každý si může vybrat, co se mu líbí? (nechte odpovídat, možná se rozvine debata)
- Nakonec můžete říci, že pro nás, co se tady scházíme, je důležité slyšet „správné vyprávění". A pro Boží lid i pro Ježíše a apoštoly to byl odjakživa příběh o tom, že „náš Bůh" je ten, který nás vyvedl z otroctví.

Jak se Hospodin stal Bohem, který vysvobodil

1. V sevření mezi mořem a faraonem

Boží lid – Izraelci stojí na břehu moře. Tátové a mámy se rozhlížejí zmateně kolem. Kudy teď dál?

Před nimi se od nevidím do nevidím rozprostírá moře. Vlny se pyšně zvedají, jako by říkaly – tudy cesta nevede!

A když se obrátí dozadu, odkud přišli, vidí zvířený písek. A za ním faraóna, který je pronásleduje. Nepřemožitelná egyptská jízda!

Tak takhle si tu cestu do zaslíbené země nepředstavovali! Předevčírem vyšli z té egyptské otročiny. Zdálo se, že končí vyčerpávající dřina, ponižování a vraždění. A teď! Nevědí, kudy dál, žádná cesta se před nimi neotevírá. Svírá je strach. Před nimi rozvírá svou tlamu moře.

A až je dožene faraónovo vojsko, bude s nimi amen.

Bože, kde jsme se to ocitli? Jakou šanci máme?

2. Smutné vyznání Izraelců

Naštvaná, zoufalá slova znějí od Rudého moře. Slova nevíry, že Hospodin je schopen doopravdy je vysvobodit z Egypta. Jestli faraonovo sevření na chvíli povolilo, teď je zmáčkne docela a nikdo to nepřežije!

Na vůdce Mojžíše se snesly výčitky a nadávky: Tys měl ten bláznivý nápad odejít z Egypta! Tys toho nasliboval! Že jsme ti uvěřili! Raději dál otročit v Egyptě než tohle. Tam jsme aspoň nemuseli mít strach o holý život.

I když mu lidi kolem nadávali a vyčítali, Mojžíš věřil, že Hospodin je neopustil. Určitě slyší zoufalství a nářek včerejších otroků. Nepropadejte strachu a nevzdávejte se naděje, povzbuzoval lid.

Nikdo mu ale nerozuměl. Vždyť před nimi je moře a za nimi egyptské vojsko. Z tohodle sevření není šance uniknout. Před nimi není žádná cesta, kudy z toho ven.

3. Hospodin ukazuje kudy kam a kudy dál

„Teď ale není čas naříkat, strachovat se," promluvil Hospodin k Mojžíšovi. Já sám vám teď otevřu cestu na svobodu. A žádný farao vás už nebude ohrožovat.

„Zvedněte se a pojďte," pobídl Mojžíš lid. A vzal do ruky hůl a vztáhl ji nad mořem. Tu se odnaproti – z druhého břehu – zvedl silný vítr. Voda, která jim bránila v cestě a naháněla obrovský strach, se najednou rozpůlila (jako kdyby ji někdo rozsekl napůl). A oni najednou uviděli před sebou cestu. Tam, kde si ji nedokázali představit ani náhodou. Už nemusejí stát bezmocně na břehu. Najednou bylo jasné, kudy kam a kudy dál. Rychle sbalili všechny stany i stáda a po krátké chvíli bylo jejich místo prázdné.

4. Vláda otroctví končí

Farao byl vzteky bez sebe, když zjistil, že mu Izraelci pláchli. On je tady pánem – a právě teď to dokáže! Žádné vysvobození se konat nebude. Nařídil hned všem vozům, ať Izraelce pronásledují. Vojáci hnali slepě své vozy za prchajícími lidmi. Ale na neozbrojené Izraelce nemohli. Svatý oheň Boží ochrany plál ve tmě mezi Božím lidem a pronásledovateli. Jejich síla a zbraně jim najednou nebyly nic platné.

A pak se stalo něco nečekaného. Hospodinova svatost ty protřelé egyptské zabijáky vyvedla z míry. Děsem se jim rozklepala kolena i kola válečných vozů. Chtěli obrátit a utéct. Ale silný vítr se náhle utišil a moře se na Hospodinův povel vrátilo zpět. A to byl konec faraónova vojska.

5. Chvíle ticha a nadechnutí

Za svítání se Izraelci shromáždili na druhém břehu. Nikdo nechyběl. Nemohli uvěřit vlastním očím. Neporazitelná moc a síla faraonova vojska byla v okamžiku zničena a oni už se nemusejí ničeho bát. Jsou zachráněni.

Za svítání se Izraelci shromáždili na druhém břehu. Nikdo nechyběl. Nemohli uvěřit vlastním očím. Neporazitelná moc a síla faraonova vojska byla v okamžiku zničena a oni už se nemusejí ničeho bát. Jsou zachráněni.

6. Nově stvořený lid

Po chvíli si začali mezi sebou šeptat, ukazovat a ohlížet se, jestli to i okolostojící viděli. Poté si hlasitě začali vyprávět, užasle jeden druhému líčili, co viděli, a jejich tváře se začaly radostně usmívat. Hospodin je doopravdy vyvedl z říše faraonova otroctví!

Radost z Boží záchrany byla čím dál větší. Někteří začali tleskat, jiní začali tančit. Chopili se nástrojů, které měli po ruce, a začali k tomu hrát. To byl začátek radostné písně.

Písně víry, která se té noci narodila: I když se zdál farao neporazitelný, Hospodin toho pyšného otrokáře srazil do moře. I když se jim zdálo, že zahynou – ukázal a otevřel jim Hospodin cestu dál. Kdo jiný by dokázal tuhle záchranu, než on?

7. Já Hospodin jsem tě vysvobodil

Padesát dní poté se utábořili pod horou Sínaj. Tady to začalo, když Hospodin zavolal Mojžíše. Ohlásil, že ztrápený a zotročený lid vyvede z Egypta, z faraonova domu otroctví. Slíbil, že bude s nimi. A byl s nimi, proboural cestu z faraonova domu otroctví a vyvedl je odtud – i když tomu nevěřili. Teď už je jasné, že Hospodin je Bůh, který jediný dokáže vysvobodit. Dát naději. Splnit slovo.

A Mojžíš je shromáždil: Hospodin, Bůh, který vysvobodil, splnil slovo a posílá nám teď svých deset slov. Abychom věděli, kudy dál do zaslíbené země. Jak mu zůstat věrní. Těch slov se budeme držet. Na cestě podle těch slov přestaneme být otroky a staneme se jeho lidem.

Zřítelnicí jeho oka. Společenstvím, na které si budou ostatní ukazovat – koukejte, jak svobodný a lidský život umožňuje Hospodin těm, které vysvobodil.

Pro druhý stupeň – Akce;aktivity (motivace)

K ?emu byste p?irovnali poselství Zákona Hospodinova? – Je jako:

- *rákoska na neposedné d?ti;*
- *písni?ka na cestu;*
- *klec pro nezkrotné…*

Nechejte každého ú?astníka skupiny, a? si vybere. Potom se ptejte: Pro? jsme vybrali svou variantu? Jaké zkušenosti, p?edstavy, d?vody nás k ní vedou? (Hodí se pro d?ti, které už o daru Zákona v?dí. Rozhovor usnadníte, když úvodní škálu napíšete na papír a rozdáte. Ú?astníci rozhovoru si mohou u své varianty poznamenat, pro? ano, u jiných, pro? ne.)

Liturgie

Rituál

Hospodin je náš B?h, to on nás vyvedl z otroctví.

Vstup

Chválu vzdejte Hospodinu, protože je dobrý, jeho milosrdenství je v??né. On rozd?lil Rákosové mo ?e ve dví a p?evedl Izraele jeho st?edem; jeho milosrdenství je v??né. Amen. (Ž 136)

Modlitba

Bože náš, děkujeme ti za to, že jsi nenechal Izraelce v sevření faraónova vojska a velkého moře. Děkujeme ti, že jsi tehdy ukázal, jaký jsi Bůh. I my ti takhle můžeme věřit – a sledovat, kudy nás vedou tvá slova a zaslíbení. Věříme, že ani nás neopustíš, protože tobě na nás záleží. Amen.

Nebo **Přímluvy – Přijď Království tvé (Svítá 280):**

Na dn? mých sil / jak pravá záštita / P?ij? Království tvé

Vytvo?it víru / povzbudit srdce / a zahnat strach / P?ij? Království tvé

Když budem sami / tvá?í v tvá? p?esile / otev?ít cestu / P?ij? Království tvé

Mezi nemocné / mezi osam?lé / tam, kde se vál?í / P?ij? Království tvé

Navrátit pokoj / obnovit p?átelství / dát sílu krok?m / P?ij? Království tvé

Jak závan Ducha / jak krásný p?íb?h / jak silná píse? / P?ij? Království tvé

Vid?t tvou blízkost / nalézat odvahu / obživit nad?ji / P?ij? Království tvé

Okénko do bohoslužeb

Přineste si nějaký stroj, který vypadá složitě a nedobytně. Nefunguje. Nebo ho možná jen neumíte pustit. Nevíte si s ním rady. Pomůže vám někdo? Třeba by pomohl návod. Ten ale nemáte. Nebo máte, ale nechce se vám ho číst, je moc dlouhý a složitý a vy potřebujete ten stroj spustit hned. Co bude dneska a další neděle v nedělce? Něco jako návod na použití stroje zvaného "svoboda". Nebo rovnou "život".

Pomůcky: nějaký stroj (čerpadlo, mixér, fén na vlasy, počítač, elektronická hračka), příp. nějaký dlouhý návod k něčemu, nejlépe psaný v různých cizích jazycích. Místo stroje by šla použít také krabička léků a návod k nim.

Odkaz na pracovní list
0/1 Preambule
0/2 Preambule
Odkaz na píseň
Vzdejte Pánu slávu, čest, neb on dobrotivý jest
Vítězi k poctě zpívejme (EZ667)
Není lepší na tom světě (EZ611)
Posila na cestu (SV135)
Oheň plál (SV234)
Cílová skupina
Starší školní
Školní
Předškolní
Mladší školní
Katechetické cykly
Desatero – Modlitba Páně – Krédo
Téma
Desatero
Biblický odkaz (kat)
Exodus 20,1–2

Exodus 13,17–14,31

Exodus 15,1–2

Exodus 19,1–6